

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Urejanje skupnih zadev: vprašanja demokracije
Tema / vsebina	Urejanje skupnih zadev 3

UČNI NAČRT

Cilji	Spoznavajo demokracijo kot način urejanja skupnih zadev in določanja pogojev življenja.
Pojmi	Interesi, usklajevanje razlik, skupno dobro, demokratična oblast, avtoritarna oblast, totalitarna oblast
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, Zgodovina, Filozofija za otroke.
Dodatne informacije za učitelje	1. Učitelj naj bo pozoren na prenos znanja v konkretno vedénje v razredu – ni dovolj, da učenci vedó, kaj je dober oziroma slab argument, to morajo tudi uporabljati v pogovoru v razredu. 2. Učitelj naj vodi razpravo tako, da zgodbo oziroma odlomek in razpravo, ki jo razvija skupaj z učenci poveže z izkušnjami učencev. 3. Delo s prvo varianto, to je odlomkom iz knjige W. Goldinga, je smiselno, če smo pred tem obravnavali predhodna odlomka (predhodna modela). V tem primeru gre za nadaljevanje, ki pokrije cilje v učnem načrtu in tudi (z dodatnimi predlogi) poskrbi za povezovanje z vsakdanjim življenjem.
Dodatne informacije za učence	1. Pomen poslušanja sošolcev in ocene njihovih argumentov. 2. Povezava razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Demokracija – kaj je to? (3)
Neposredni cilji	Navajanje učencev na argumentirano razpravo; ugotavljanje, kdaj je argument dober oziroma slab; razmislek o pojmu demokracija s pomočjo primerjave med demokratično, avtoritarno in totalitarno oblastjo.
Didaktična naloga	Učenci preberejo ustrezní odlomek iz knjige <i>Gospodar muh</i> Williama Goldinga. Učitelj s pomočjo branja odlomka razvije pogovor z učenci, vanj vplete ključne pojme in vsebino poveže z vsakdanjimi izkušnjami učencev. Ideja je, da pogovor obelodani razliko med demokratičnim urejanjem skupnih zadev in samopašnim, tiranskim urejanjem. Kolikor je to mogoče poskuša v pogovoru problematizirati posamezne odgovore in samoumevna prepričanja učencev, pri čemer v razpravo vključi vse ali večino učencev. Ideja tega modela je nadaljevanje prvega in drugega, se pravi da nadaljujemo iskanje skupnih značilnosti demokratičnega urejanja skupnih zadev. Če so bila v predhodnem modelu predmet premisleka pravila demokratičnega odločanja na sploh, potem gre tukaj za nekoliko podrobnejši premislek s pomočjo opozicije med demokratičnim in totalitarnim odločanjem.
Metodika-variante	
1. Odlomek iz knjige W. Goldinga <i>Gospodar muh</i> (str. 161-162)	
Jack je spregovoril: »Dajte mi pijače.« Henry mu je prinesel lupino in Jack je pil in čez nazobčani rob opazoval Pujška in Ralpa. Zagorele in zalite lahti so govorile o moči; oblast mu je slonela na plečih in mu brbljala na uho kakor opica. »Vsi sedite!« Fantje so se posedli v vrste po travi pred njim, samo Ralph in Pujsek sta obstala kakšen čevelj niže, stoječ na rahlem pesku. Jack se za hip ni zmenil zanj, [...]. »Kdo se misli pridružiti mojemu plemenu?« Ralph se je sunkoma premaknil, kakor da se je spotaknil. Nekaj fantov se obrnilo proti njemu.	

»Jaz sem vam dal živeža,« je dejal Jack, »in moji lovci vas bodo varovali pred pošastjo. Kdo se pridruži mojemu plemenu?«

»Jaz sem poglavar,« je dejal Ralph, »ker ste me izvolili. In mi bomo še naprej skrbeli za ogenj. Vi pa se ženete za živežem...«

»Ti sam si se prignal za njim!« je zavpil Jack. »Samo poglej kost, ki jo držiš v roki!«

Ralph je zardel kakor kuhan rak.

»Rekel sem, da ste vi lovci. To je vaša naloga.«

Jack se že spet ni več menil zanj.

»Kdo se bi rad pridružil mojemu plemenu, da se mu ne bo slabo godilo?«

»Jaz sem poglavar,« je trepetaje rekel Ralph. »In kako bo z ognjem? In jaz imam školjko...«

»Pa je nimaš pri sebi,« je dejal Jack in se zarežal. »Pustil si jo na terasi. Si videl, bistra glava? In školjka na tem koncu otoka nima nobene veljave...«

»Školjka je tudi tukaj v veljavi,« je dejal Ralph, »kakor povsod po otoku.«

»Kaj pa misliš napraviti v ta namen?«

[...]

Zatrobil bom na školjko,« je brez sape rekel Ralph, »in sklical zbor.«

»Mi je ne bomo slišali.«

Pujsek se je dotaknil Ralphovega zapestja.

»Pojdiva. Drugače bo nesreča. [...].«

Načrt razprave z učenci:

1. Zaradi česa sta se sprla Ralph in Jack?
 2. Ali je Jackovo ravnanje demokratično? Pojasni svoj odgovor!
 3. Pri branju prvega odlomka smo videli, da je svojo željo po oblasti utemeljeval tudi s tem, da lahko zapoje visoki C. Ali so sedaj njegovi razlogi kaj boljši?
 4. Ali te ti razlogi ne prepričajo, da bi dejansko moral biti vodja?
 5. Ali so fantje ravnali prav, ko so izvolili Ralpa, ali pa bi bilo bolje, če bi izbrali vodjo, ki drugih ne bi poslušal in bi o vsem odločal sam? Pojasnite razliko v načinu vodenja!
 6. Kako ste pri zgodovini imenovali diktaturo enega človeka? [Na tej točki – v toku razprave – *lahko* učitelj vpelje pojma **diktature in totalitarne oblasti**.]
 7. Ali tiran upošteva kakšna pravila ali sploh nobenih? Česa ni želel upoštevati Jack v našem odlomku?
 8. Kaj mislite, katera pravila in omejitve mora upoštevati vsakokratna oblast v Republiki Sloveniji? Kaj misliš, bi se zgodilo, če teh pravil nenadoma ne bi več upoštevala?
 9. Ali se lahko tisti, ki so na oblasti, kdaj motijo? Razložite, kako je vprašanje oziroma priznanje zmote povezano z demokratično vladavino?
 10. Ali je lahko tiranija kdaj dobra?
 11. Kaj misliš, zakaj ljudje pristanejo na življenje v tiranski državi?
 12. Kaj torej pomeni demokracija?
 13. Ali lahko naštejete njene lastnosti? Katere smo spoznali pri predhodnih dveh srečanjih?
- Itd., ipd.

2. Odločanje o kakšni konkretni stvari - simulacija

Vera Tončič predlaga konkretno odločanje o tem, kam bi šli na ekskurzijo. Imamo dva predloga in potrebno je podati argumente za enega ali drugega.

Ideja je odlična. Če jo hočemo približati zgornjim ciljem, **predlagamo**, da jo učitelj izvede kot simulacijo, v kateri sam odigra diktatorja. Kmalu po obravnavanju zgornje variante št. 1, ko je spomin na sklepe razprave še svež, naj v nekem konkretnem odločanju samopašno in proti vsem argumentom odloči, da bo zmagal predlog, s katerim se nihče v razredu ne strinja.

To pomeni, da morata biti predloga za razpravo takšna, da bo eden večini všeč in sprejemljiv, drugi pa ravno nasprotno. Recimo, da se odločamo med ekskurzijo na morje (z odličnim programom) in celodnevni pohod (vsaj 20 kilometrov, brez jasnega cilja in za katerega bi bilo potrebno plačati celo več kot za ekskurzijo na morje). Učitelj nekaj časa pusti razpravo med učenci, nato pa grobo in samovoljno poseže vanjo in odloči, da se bo šlo na pohod. Tudi ugovore učencev naj grobo zavrača. Npr.: »Saj vem, nočete na pohod, ker ste reve, ker niste niti malo pustolovski, ker se mi bojite pridružiti!« ali »Bodite že tiho. Kaj neki mislite? Na pohod bomo šli in konec!«

Po teh grobih izpadih učitelj čaka, ali bo kateri izmed učencev opazil, da nekaj ni v redu, ali bo kdo opozoril, da se učitelj vede podobno kot Jack iz knjige *Gospodar muh*. Če se to ne zgodi, lahko učence nekoliko spodbudi v

tej smeri. Npr.: »Ali smo zmenjeni?«, »Ali se vam zdi vse v redu?« ipd.

Simulacija naj traja polovico ure, ostanek pa naj učitelj prihrani za razpravo, v kateri najprej poizve, kako so učenci to doživeli, nato pa preide (s podobnimi vprašanji kot zgoraj) k razpravi o pravih in njihovem pomenu.

3. Branje dveh zgodb

Maja Jelen in **Neža Ritlop** predlagata branje dveh zgodb: ena predstavlja demokratičen način, druga totalitaren. Učenci iz zgodb izluščijo značilnosti za posamezen način odločanja. Ideja se nam zdi dobra. Omogoča tudi zasnovno podobnih vprašanj, kakor jih prinaša zgornja prva varianta.

4. Igra vlog

Renata Lesar Hržič predlaga kot uvod v razpravo igro vlog. Pri tem razred razdelimo na dve skupini, določimo vodji, ki nato izžrebata lista z navodili. Ena skupina mora predstaviti (odigrati) demokratično urejanje skupnih zadev, druga nedemokratično (dikaturu...). Obe skupini morama pripraviti kratko predstavitev (igro), ki jo nato predstavita. Pogovor sledi po obeh predstavitev. Ideja je odlična. Vprašanja so lahko podobna kot zgoraj.

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none">- Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>.- Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. Demokracija v šoli in razredu- Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>.
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none">- Film <i>Gospodar muh</i>- Golding, William (1965). <i>Gospodar muh</i>. Ljubljana: Mladinska knjiga.- Polonca Kovač & Marjan Manček (1992). Slovarček tujk. Ljubljana: DZS.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none">- Justin, Janez; Sardoč, Mitja & Klemenčič, Eva (2008). <i>Učenje in izobraževanje za demokratično državljanstvo: zbirka gradiv – zgoščenka</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut.- http://www.4teachers.org/ (20. 08. 2008).- http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/ (20. 08. 2008).- http://www.eip-cdv.si/kompas.html (20. 08. 2008).- www.zofijini.net (20. 08. 2008).- http://www.archive.org/index.php (20. 08. 2008).- http://www.whydemocracy.net/ (20. 08. 2008).- http://www.whydemocracy.net/films/2?PHPSESSID=a9d411bfb92e6a84cef43514aeebe5ba (20. 08. 2008).- http://www.varuh-rs.si/index.php?id=10 (20. 08. 2008).- http://volitve.gov.si/ (20. 08. 2008).- Prvi koraki: metodični priročnik za poučevanje človekovih pravic (1999). Ljubljana : Amnesty International Slovenije.